

خبرنامه هفتگی

مدیریت تعارض منافع

شماره پنجاه و دوم - ۱۲ تا ۱۸ تیر ۱۴۰۰

مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی
۱۹ تیر ۱۴۰۰

۵۲

بنام خداوند جان و آفریننده

خبرنامه هفتگی مدیریت تعارض منافع

شماره پنجاه و دوم - ۱۲ تا ۱۸ تیر ۱۴۰۰

مجموعه مطالعه و پایش تعارض منافع در ایران - ۵۲

مرکز توانمندی سازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی

۱۹ تیر ۱۴۰۰

فهرست مطالب

- درآمد: انحصار و تعارض منافع دو بازوی یک قیچی..... ۲
- بخشنامه وزیر راه و شهرسازی برای مدیریت تعارض منافع در نظام مهندسی..... ۶
- فشار ذینفعان بر وزیر راه برای لغو بخشنامه تعارض منافع..... ۶
- طرح مدیریت تعارض منافع باید مورد بازنگری جدی قرار گیرد..... ۷
- پوست اندازی سازمان نظام مهندسی با اجرای بخشنامه تعارض منافع..... ۸
- ساختار وزارت بهداشت نیازمند جراحی فوری است..... ۸
- لایحه تعارض منافع؛ میراث دولت برای پیشگیری از بروز فساد..... ۹
- چهار راهبرد مدیریت تعارض منافع..... ۹
- شرایط ثبت نام از داوطلبان مشمول تعارض منافع در انتخابات نظام مهندسی..... ۱۰
- ابزارهای نظارتی کشور به درستی مورد استفاده قرار نمی گیرد..... ۱۰
- ابلاغیه‌های وزارت راه و شهرسازی و انتخابات نظام مهندسی..... ۱۱
- تعارض منافع می‌تواند امنیت سلامت مردم را مورد آسیب قرار دهد..... ۱۱
- اهرم‌های اجرایی بخشنامه تعارض منافع وزیر آموزش و پرورش..... ۱۲
- برگزارکنندگان جوایز گرمی قوانین تعارض منافع را سخت‌تر می‌کنند..... ۱۲
- حق محرومیت از پروانه اشتغال باید به مهندسان پرداخت شود..... ۱۳
- محتوای چندرسانه‌ای تعارض منافع..... ۱۳
- تحلیل فضای مجازی: تعارض منافع، لزوماً تضاد بین گروهی نیست..... ۱۴

درآمد: انحصار و تعارض منافع دو بازوی یک قیچی انحصار در مجوزهای کسب و کار

افسانه شرکت

منشأ قدرت انحصاری در اعطای مجوزها، قدرت ذی‌نفعان برای ممانعت از ورود به بازار است. نتیجه بازارهای انحصاری قیمت بالاتر، تولید محدودتر و ناکارآمدی است. صادر نکردن مجوز برای داوطلبان جدید ورود به بازار، به ایجاد بازار سیاه خرید و فروش این مجوزها با اعداد و رقم نجومی خواهد شد. مجوز نانویی ۱ میلیارد تومان، مجوز داروخانه‌ها ۳ میلیارد تومان و مجوز سردفتری ۵ میلیارد تومان در بازار به فروش می‌رسد که پیامد تعارض منافع صاحبان کسب و کار از ایجاد رقابت در بازار است. متأسفانه پس از گذشت سال‌ها از تکلیف دولت به شفاف کردن اطلاعات و رفع انحصارات هنوز قدرت ذی‌نفعان در برخی دستگاه‌ها و نهادهای صدور مجوز به شدت زیاد است.

انحصار و رقابت از عوامل اساسی در ساختار بازارهای اقتصادی است. یکی از اصلی‌ترین تفاوت‌ها میان این دو بازار سهولت ورود فروشندگان جدید به آن‌هاست. موانع ورود به هر بازاری را قانون‌گذار یا اصناف از طریق مجوزدهی تعیین می‌کنند. زمانی که ورود فروشندگان جدید به بازار منافع و موقعیت سایر فروشندگانی که در بازار وجود دارند را تهدید کند، ذی‌نفعان به مقابله پرداخته، با استفاده از قدرت بازاری یا رانتی که در اختیار دارند یا به بهانه‌های مختلفی مانند اشباع بازار^۱ از ورود تازه‌واردان به آن بازار جلوگیری می‌کنند یا فرایند دریافت مجوز را برای آنان دشوار و زمانبر خواهند کرد. بنابراین، انحصار (به استثناء انحصار طبیعی) پیامد سودجویی عده‌ای از ذینفعان در بازار است.

نتیجه بازارهای انحصاری قیمت بالاتر، تولید محدودتر و ناکارآمدی است. مشکل ناکارآمدی انحصارات غالباً از عمیق‌ترین مسائل است، چراکه به محض ایجاد انحصار و ممانعت انحصارگر از ورود سایرین به بازار، دیگر مجبور نخواهد بود با سایر تولیدکنندگان رقابت کند و می‌تواند قیمت‌های خود را بدون افزایش در کیفیت و بهره‌وری تا هر سطحی که بخواهد بالا ببرد. بنابراین انحصارگر می‌تواند محصولات و خدمات خود را با هر سطحی از کیفیت ارائه کرده و سود خوبی نیز بدست آورد.

۱. به موجب ماده (۷) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ صادر نکردن مجوز به بهانه اشباع بازار ممنوع است، اما این حکم قانونی در عمل نقض می‌شود.

این انحصارطلبی با تعارض منافع قابل توضیح است: نهادهایی مرجع صدور مجوز یا تعرفه‌گذاری و قاعده‌گذاری می‌شوند که خود ذینفع هستند. در نتیجه در دوراهی انتخاب میان حفظ انحصار و تضمین منافع شخصی یا شکستن انحصار و عمومی کردن منافع حاصل از رقابت و عدم انحصار، شق اول را انتخاب می‌کنند.

منشأ قدرت انحصاری در اعطای مجوز از دو طریق ایجاد می‌شود: در بسیاری از موارد قدرت انحصاری ناشی از قانون یا مصوبه‌ای است که در یک مقطع زمانی خاص و بنابر مصلحتی بوجود آمده؛ اما، با گذشت زمان تجدید نظری در مورد فلسفه ایجاد آن صورت نگرفته است. اگرچه فلسفه ایجاد انحصار در آن بازار در مقطع زمانی خاص قابل دفاع باشد اما این مصلحت در زمان کنونی متنفی است. در این حالت افراد موجود در بازار مانع از تغییر قانون با اعمال فشار به صاحبان قدرت می‌شوند تا سود انحصاری خود را از دست ندهند. مثال بارز آن مجوز تأسیس داروخانه به دلیل محدودیت حد نصاب جمعیت در بخشنامه سازمان غذا و دارو، مجوز وکالت به دلیل تعیین ظرفیت آزمون وکالت توسط وکلا و مجوز سردفتراری به دلیل ماده (۶۹) قانون دفاتر اسناد رسمی است.

تعدادی از مجوزها نیز به دلیل همراه بودن مجوز با رانت، یارانه یا حمایت خاص به سختی قابل دریافت است. مثال این مورد مجوز نانوائی به دلیل داشتن سهمیه آرد یارانه‌ای، مجوز روزنامه به دلیل داشتن سهمیه کاغذ یارانه‌ای، مجوز پتروشیمی به دلیل گاز ارزان یا مجوز موسسه فرهنگی و هنری به دلیل معافیت مالیاتی است که با رانت یا یارانه همراه است.

صادر نکردن مجوز برای داوطلبان جدید ورود به بازار، به ایجاد بازار سیاه خرید و فروش این مجوزها با اعداد و رقم نجومی خواهد شد، مجوز نانوائی ۱ میلیارد تومان، مجوز داروخانه‌ها ۳ میلیارد تومان و مجوز سردفتری ۵ میلیارد تومان در بازار به فروش می‌رسد. یکی دیگر از تبعات ایجاد بازارهای انحصاری در اعطای مجوزهای کسب و کار آن است که سرمایه‌گذار یا کارآفرین واقعی از ورود به بازار منصرف شده و سوداگری در آن بازار گسترش می‌یابد. کسانی که قصد واقعی برای شروع کسب و کار ندارند برای کسب سود بیشتر مجوزها را خریداری کرده و با قیمت بالاتر بفروش می‌رسانند. این موضوع یعنی دور شدن بازار از کارایی و قیمت بالاتر خدمات برای مصرف‌کنندگان.

موضوع دریافت مجوز وکالت را در نظر بگیرید. پذیرش قطره چکانی وکلا به دلیل درگیر بودن کانون‌های تصمیم‌گیری در تعارض منافع، سبب کمبود ۱۳۱ هزار نفره وکیل به نسبت میانگین شاخص وکیل به جمعیت در کشور شده است. این کمبود سبب افزایش دستمزدهای نجومی شده بطوریکه ۹۰ درصد پرونده‌ها بدون وکیل به دادگاه ارسال می‌شوند. به واقع وکالت به خدمتی تبدیل شده است که به واسطه ارائه حداقلی، درآمدهای حداکثری برای ارائه‌دهندگان آن پدید آورده است^۱.

۱. خبرگزاری دانشجو (۲۳ مرداد ۱۳۹۸)، وکالت در حصار ذی‌نفعان قانونگذار / طرح جامع پذیرش و آموزش وکیل؛ قربانی تعرض منافع، لینک مطلب

انحصار در بازار خودروسازی نمونه دیگری از انحصار است که به ناکارآمدی منجر شده است. اگر نگاهی به تولیدات صنعت خودروسازی ملی بندازیم به وضوح خواهیم دید که این حوزه در اختیار دو خودروساز بزرگ است. اولین دلیل تداوم انحصار در این بازار ممنوعیت واردات یا تعرفه بالای ورود خودروهای خارجی به کشور به بهانه حمایت از تولید ملی است. دلیل دوم اتکای بازار به تولیدات دو خودروساز دولتی است. این انحصار سبب شده تا این دو شرکت بدون نگرانی با هر قیمتی و با هر کیفیتی اقدام به تولید خودرو کنند، چراکه مطمئنند برای خریدار حق انتخابی باقی نمانده است. قدرت انحصاری ذی‌نفعان در این بازار به حدی است که با وجود اذعان وزیر صمت به انحصاری بودن این بازار هنوز کسی نتوانسته است در این بازار دخالت کند.

اصلی‌ترین راهکار مبارزه با انحصار، رفع موانع و تسهیل مجوزدهی عنوان می‌شود. هر چند به موجب ماده (۷) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مصوب ۱۳۸۷، وزارت امور اقتصاد و دارایی مکلف است شرایط صدور مجوز برای همه کسب و کارها را شفاف و تسهیل نماید. اما همانطور که در گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی^۱ نیز بدان تأکید شده است نیاز است این وزارتخانه و نیز هیئت مقررات‌زدایی مستقر در آن با جدیت بیشتری شرایط صدور مجوزها را تسهیل نموده و با افزایش نظارت‌ها بعد از اعطای مجوز و در هنگام فعالیت از تخلف‌های بعدی جلوگیری نمایند.

راهکار بعدی شفافیت و **الکترونیکی کردن صدور مجوزها** از طریق ثبت آن‌ها در درگاه ملی اطلاعات و پایگاه اطلاع‌رسانی مجوزهای کسب و کار است. در این خصوص نیز گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی^۲ نشان می‌دهد تکلیف قانونی دولت در زمینه شفافیت و تسهیل مجوزهای کسب و کار به طور کامل اجرا نشده است و پایگاه اطلاع‌رسانی مجوزهای کسب و کار فاقد ویژگی‌های مصرح در قانون است.

متأسفانه پس از گذشت سال‌ها از تکلیف دولت به شفاف کردن اطلاعات و رفع انحصارات هنوز قدرت ذی‌نفعان در برخی دستگاه‌ها و نهادهای صدور مجوز به حدی است که قدم‌ها در مسیر انحصار شکنی به کندی پیش می‌رود. اگر عزمی جدی و همگانی برای مبارزه با انحصار شکل نگیرد، به مرور پایه‌های رانت تقویت شده و نابرابری‌ها افزایش می‌یابد و در نتیجه آن امکان حرکت از اقتصاد انحصاری به رقابتی ضعیف‌تر می‌شود.

***

گزیده اخبار، تحلیل‌ها و گزارش‌های هفته گذشته در حوزه تعارض منافع به این شرح است:

۱. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۴۰۰)، گزارش نظارت بر اجرای احکام قانونی مجوزهای کسب و کار ۰۳. درباره پدیده فروش مجوزهای کسب و کار، شماره مسلسل: ۲۲۰۱۷۵۳۸
۲. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۴۰۰)، گزارش نظارت بر اجرای احکام قانونی مجوزهای کسب و کار ۰۲. پایگاه اطلاع‌رسانی مجوزهای کسب و کار، شماره مسلسل ۱۷۴۵۹

اعضای شورای راهبری بهبود محیط کسب و کار اتاق ایران در نشست اخیر خود که با حضور کارشناسان مرکز پژوهش‌های مجلس برگزار شد، به نقد و بررسی طرح مدیریت تعارض منافع مصوب کمیسیون اجتماعی مجلس پرداخته و تاکید کردند طرح مذکور دارای نواقص و ایرادات محتوایی و شکلی قابل توجهی است که ایجاب می‌کند کلیات طرح رد شود و یا به صورت دوشوری مطرح و امکان بررسی مجدد آن در کمیسیون اصلی و کمیسیون‌های فرعی مربوطه فراهم شود.

محمد اسلامی، وزیر راه و شهرسازی، طی بخشنامه جدید در مورخ ۱۲ تیر ۱۴۰۰ بر موضوع لزوم مدیریت تعارض منافع در انتخابات پیش روی سازمان‌های نظام مهندسی استانی تاکید و تصریح کرد مسئولین ارجاع خدمات در سازمان نظام مهندسی که خلاف دستورالعمل مدیریت منافع متعارض عمل کرده‌اند، مرتکب تخلف حرفه‌ای شده‌اند و باید به قید فوریت و برای برخورد قانونی، حداکثر ظرف مدت یک هفته به مرجع انتظامی برای برخورد قانونی معرفی گردند.

احمد خرم، رییس شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور در سفر به استان آذربایجان غربی گفت: درخصوص تعارض منافع نباید افراد را از کار تخصصی خود کنار گذاشت؛ به وزیر گفتیم حق محرومیت از پروانه اشتغال باید پرداخت شود.

رضا یادگاری، مدیر کل راه و شهرسازی استان یزد، در نامه خطاب به هیات اجرایی انتخابات نهمین دوره هیات مدیره انتخابات نظام مهندسی استان، شرایط ثبت نام از داوطلبان مشمول تعارض منافع در انتخابات را ابلاغ کرده و تاکید کرد داوطلبان در صورت تمایل به نامزدی برای عضویت در هیات مدیره می‌بایست با ارایه تعهدنامه رسمی (تنظیمی در دفتر اسناد رسمی) در زمان ثبت نام در انتخابات تعهد دهند که مشمول تعارض منافع نخواهند شد.

احمد علیرضا بیگی، نماینده مردم تبریز و آذر شهر، بر لزوم توجه به مسئله تعارض منافع در انتخاب وزیر آینده بهداشت و درمان تاکید کرد و افزود: تعارض منافع می‌تواند امنیت سلامت مردم را مورد آسیب قرار دهد.

سازمان دهندگان جوایز سالانه گرمی پس از ادعای تقلب در نامزدی برای بالاترین افتخارات در صنعت موسیقی، قوانین سختگیرانه تری در مورد تعارض منافع اعلام کردند. طبق قوانین جدید، اعضای کمیته‌هایی که هنرمندان را برای گرمی معرفی می‌کنند، باید از قبل اعلام کنند که آیا ارتباط مالی و خانوادگی با هنرمندانی که مورد بررسی قرار می‌گیرند، دارند یا خیر.

مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی - ۱۹ تیر ۱۴۰۰

بخشنامه وزیر راه و شهرسازی برای مدیریت تعارض منافع در نظام مهندسی

محمد اسلامی (وزیر راه و شهرسازی) - ۱۳ تیر ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در حوزه مسکن و شهرسازی

بر اساس بخشنامه صادر شده توسط وزارت راه و شهرسازی در تاریخ ۱۲ تیرماه سال ۱۴۰۰، در جهت ارتقای سلامت اداری و بر اساس اختیار ناشی از ماده ۱۲۳ آیین نامه اجرایی قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان اعلام می‌گردد: به دلیل اینکه کلیه داوطلبان عضویت در هیئت مدیره سازمان نظام مهندسی ساختمان استان‌ها در زمان ثبت نام برای انتخابات دوره فعلی، به صراحت تعهد به رعایت عدم تعارض منافع را تقبل و امضا نمودند، لذا طبق تعهدنامه موصوف و مفاد "نظامنامه رفتار حرفه‌ای، اخلاقی در مهندسی ساختمان" هر یک از اعضای هیئت مدیره سازمان نظام مهندسی ساختمان استان‌ها که در دوره تصدی علی‌رغم وظایف هیئت مدیره آن سازمان برخلاف تعهدنامه نظامنامه هر نوع ارجاع کار از طریق سازمان، استان اعم از کارشناسی موضوع ماده ۲۷، نظارت، کنترل نقشه و غیره داشته‌اند و همچنین مسئولین ارجاع خدمات در سازمان نظام مهندسی ساختمان استان از جمله ریاست سازمان مذکور مرتکب تخلف حرفه‌ای شده‌اند و باید به قید فوریت و برای برخورد قانونی، حداکثر ظرف مدت یک هفته به مرجع انتظامی برای برخورد قانونی معرفی گردند. بر اساس بخشنامه صادر شده شوراهای مذکور موظف هستند، خارج از نوبت به تخلفات مذکور رسیدگی کنند. لازم به ذکر است، افراد دارای تعارض منافع به دلایل موصوف حائز شرایط برای داوطلبی جهت عضویت در هیئت مدیره سازمان نظام مهندسی ساختمان استان نمی‌باشند و هیئت اجرایی و دستگاه‌های نظارت موظفند این موضوع را در زمان احراز صلاحیت این افراد لحاظ نمایند.

خبرگزاری فارس: نزدیک به ۳۰ درصد از اعضای هیئت مدیره سازمان نظام مهندسی استان‌های کشور و نزدیک ۶۰ درصد شورای مرکزی بر اساس بخشنامه صادر شده به دلیل رعایت نکردن مسئله تعارض منافع صلاحیت نامزد شدن در انتخابات پیش رو را ندارند.

📌 خبرگزاری فارس

فشار ذینفعان بر وزیر راه برای لغو بخشنامه تعارض منافع

مسعود کریمی (مدیر حوزه ریاست نظام مهندسی تهران) - ۱۳ تیر ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در حوزه مسکن و شهرسازی

نمی‌شود فردی همزمان در سازمان نظام مهندسی که مسؤل تنسيق و کنترل کیفیت پروژه‌های ساختمانی است، مسؤلیت داشته و خودش همزمان مشغول ساختمان‌سازی یا استفاده از پروانه نظارت باشد. آن‌طور که وزیر راه و شهرسازی هم اعلام کردند، در انتخابات نهمین دوره هیأت مدیره نظام مهندسی که اواخر شهریور امسال برگزار خواهد شد، این بخشنامه با بیشترین دقت برای بررسی صلاحیت نامزدهای نام‌نویسی کرده مورد اعتنا قرار خواهد گرفت. برخی اعضای محترم هیأت مدیره متأسفانه در دوران مسؤلیت خود علیرغم نهی صریح از پروانه اشتغال به کار مهندسی استفاده کردند. پیش‌بینی می‌شود باتوجه به اصرار وزارت خانه برای انتخابات پیش‌رو با استناد به بخشنامه «تعارض منافع» رد صلاحیت شوند. از جدیت وزارت راه و شهرسازی برای جلوگیری از تکرار تجربه‌های تلخ «تعارض منافع» در سازمان نظام مهندسی باید تقدیر کرد.

📌 خبرگزاری فارس

طرح مدیریت تعارض منافع باید مورد بازنگری جدی قرار گیرد

پایگاه خبری اتاق ایران - ۱۳ تیر ۱۴۰۰

◀ کلیات تعارض منافع

اعضای شورای راهبری بهبود محیط کسب و کار اتاق ایران در تازه‌ترین نشست خود با بیان این مطلب که طرح تهیه شده درباره مدیریت تعارض منافع در کمیسیون اجتماعی مجلس دارای نواقص و ایرادات محتوایی و شکلی قابل توجهی است، پیشنهاد دادند که کلیات طرح رد شود و یا به صورت دو شوری مطرح و امکان بررسی مجدد آن در کمیسیون اصلی و کمیسیون‌های فرعی مربوطه فراهم شود.

در نشست این شورا، طرح مدیریت تعارض منافع ابتدا توسط نمایندگان مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی مورد بررسی کارشناسی قرار گرفت. از نظر کارشناسان مرکز پژوهش‌های مجلس این طرح به دلیل ایرادات و نواقص شکلی و محتوایی که دارد باید به کمیسیون برگردد و مجدد بررسی و اصلاح شود.

طبق آنچه در این نشست مطرح شد، اصلی‌ترین مشکل طرح به تعریفی برمی‌گردد که از منافع شخصی ارائه می‌دهد؛ این طرح دایره مشمولین را بسیار گسترده در نظر گرفته در حالی که باید تنها مدیران رده بالا را شامل شود. در حال حاضر مدیران رده‌های پایین و میانی نیز شامل طرح هستند.

احمد آتش‌هوش، رئیس کمیسیون حقوقی، حمایت‌های قضایی و مقرراتی اتاق ایران گفت: متأسفانه این طرح با همین ایرادات گسترده وارد صحن مجلس شده و مصوبه کمیسیون اجتماعی را دریافت کرده است. در این شرایط باید دید که چگونه می‌توان مانع از تصویب این طرح شد. بر اساس اظهارات او این طرح مملو از تعارض است و به نظر می‌رسد پشت آن تفکری وجود ندارد. باید به صورت فوری مانع از تصویب طرح در مجلس بشویم.

حسن فروزان‌فرد، نایب رئیس کمیسیون توسعه پایدار، محیط زیست و آب اتاق ایران، با بیان این مطلب که به نمایندگی از اتاق ایران در جلسات مربوط به تهیه لایحه تعارض منافع حضور داشته، گفت: متأسفانه خود روند تهیه لایحه مذکور با تعارض منافع مواجه شد و دچار درگیری غیرحرفه‌ای در این رابطه شدیم. باید دید چگونه و با چه راهکاری می‌توان از تصویب این طرح جلوگیری کنیم و به عقلای مجلس برسانیم که تصویب این طرح به نفع کشور نیست.

در نهایت با توجه به توضیحات، مقرر شد از تمام ظرفیت‌های سه اتاق بازرگانی، اصناف و تعاون برای پیگیری رد کلیات طرح مدیریت تعارض منافع و یا دو شوری شدن آن در صحن مجلس، استفاده شود. همچنین نامه‌نگاری‌های لازم با افراد مسئول، رئیس مجلس، رئیس کمیسیون اجتماعی مجلس و غیره صورت گیرد. در این نامه باید خسارت‌های احتمالی ناشی از تصویب این طرح به صورت واضح و دقیق تشریح شود.

محمد قاسمی، رئیس مرکز پژوهش‌های اتاق ایران نیز از روسای کمیسیون‌های درگیر با این موضوع خواست تا چهارشنبه ۱۶ تیرماه کلیه اطلاعاتی که در این رابطه دارند را در اختیار مرکز پژوهش‌ها قرار دهند تا در نهایت نامه مورد نظر شنبه ۱۹ تیر تهیه و نظر رسمی اتاق منتشر شود و زمان کافی برای پیگیری‌های بعدی وجود داشته باشد.

✍ پایگاه خبری اتاق ایران

پوست‌اندازی سازمان نظام مهندسی با اجرای بخشنامه تعارض منافع

نشریه پیام ساختمان - ۱۴ تیر ۱۴۰۰
 ◀ تعارض منافع در حوزه مسکن و شهرسازی

با اصرار وزارت خانه برای انتخابات پیش رو با استناد به بخشنامه «تعارض منافع» اکثر نامزدهای نهمین دوره انتخابات هیات مدیره نظام مهندسی ساختمان رد صلاحیت می‌شوند و پیش بینی می‌شود که هیات مدیره نظام مهندسی برای نخستین بار با تکیه بر بخشنامه تعارض منافع پوست اندازی کند. متأسفانه شاهد آن هستیم که علی‌رغم صدور بخشنامه تعارض منافع همچنان افرادی بی‌اعتنا به بخشنامه تعارض منافع در این سال‌ها مشغول به کار در سازمان بودند. اینکه مهندسانی به صورت همزمان هم در هیات مدیره نظام مهندسی مسؤل تنسیق و کنترل کیفیت پروژه‌های ساختمانی باشند و هم مشغول ساخت و ساز باشند و از پروانه ساختمانی خویش استفاده نمایند همان تضاد منافع است که بر خلاف بخشنامه صادره در سال ۹۷ می‌باشد که نه تنها اخلاق حرفه‌ای مهندسان را زیر سوال می‌برد بلکه به حقوق سایر مهندسان هم اجحاف می‌کنند. حالا باید منتظر بود و دید نظریه ماده ۱۲۳ در خصوص منع پذیرش منافع متعارض برای هیات مدیره‌های سازمان‌های نظام ساختمان استان‌ها این بار با اتکا به بخشنامه صادره، اجرا می‌شود یا نه!

🔗 هفته نامه پیام ساختمان

ساختار وزارت بهداشت نیازمند جراحی فوری است

علیرضا جلالی (رئیس سابق دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله) - ۱۳ تیر ۱۴۰۰
 ◀ تعارض منافع در حوزه سلامت و درمان

تعارض یا تضاد منافع در همه حوزه‌ها وجود دارد و در حوزه سلامت عمدتاً خود را در زمینه اقتصاد سلامت نشان می‌دهد. سلامت و اجرای عدالت در سلامت وظیفه حاکمیت است؛ در بسیاری از کشورهای پیشرفته دنیا که اقتصاد آزاد و امپریالیستی حاکم است، در حوزه سلامت کاملاً سوسیال رفتار می‌شود و خدمات سلامت به شهروندان بر عهده حاکمیت‌ها بوده و رایگان است اما در ساختار ما متأسفانه اینگونه نیست. اگر آقای رئیسی بخواهد کاری کند که ریشه تعارض منافع را در حوزه سلامت مردم از ریشه بخشکاند باید ساختار موجود وزارت بهداشت دچار تحول شود؛ ارائه خدمات سلامت باید ملی و رایگان باشد و هزینه‌ها آن از طریق مالیات تأمین شود؛ مسولان مراکز درمانی دولتی نباید دائم دغدغه هزینه‌های درمان و درآمدزایی برای اداره مراکز خود را داشته باشند. این ساختار در مقابل رفع تعارض منافع حتماً مقاومت خواهد کرد؛ علاج این داستان به صورت یک شبه و در قالب ابلاغ و بخشنامه نیست؛ این موضوع از دغدغه‌های ذهنی و مطالعاتی من بوده و باید در طی یک برنامه ۳ تا ۵ ساله اصلاح شود. اگر روند تغییر ساختار تدریجی و با برنامه و فکر توأم نباشد حتماً به سلامت مردم آسیب می‌رساند زیرا شما با گروهی سروکار دارید که جامعه به آن نیازمند است، تربیت این نیرو، کار ساده‌ای نیست؛ افزایش تعداد متخصص و انتقال آنها به شهرهای کوچک، فرایند زمانبر و دشواری است؛ تربیت پزشک متخصص ۱۲ سال طول می‌کشد و به تعبیر رهبری باید از راه‌های میانبر استفاده کنیم تا اجرایی‌سازی این طرح در کوتاه‌مدت ممکن شود.

🔗 موسسه مطالعاتی تحریریه

لایحه تعارض منافع؛ میراث دولت برای پیشگیری از بروز فساد

روزنامه ایران - ۱۳ تیر ۱۴۰۰

◀ طرح و لایحه تعارض منافع

دولت دوازدهم در زمینه مبارزه با فساد و رانت، چهار گام اساسی و بلند برداشته است که مع الاسف به دلیل قطبی بودن شرایط سیاسی کشور، یا به آن توجه نشد یا در دستور کار قرار نگرفت. تدوین لوایح «مدیریت تعارض منافع» «شفافیت» و «مبارزه با فساد» از جمله ریل گذاری‌های مهم و اساسی دولت دوازدهم است که مورد بی توجهی مجالس دهم و یازدهم قرار گرفته است..

سه لایحه «شفافیت» «مدیریت تعارض منافع در انجام وظایف قانونی و ارائه خدمات عمومی» و لایحه «مقابله با فساد و ارتقای سلامت نظام اداری-مالی» هر سه در سال ۱۳۹۸ از سوی دولت دوازدهم به مجلس وقت تقدیم شد. اما به رغم اهمیتی که این لوایح برای ارتقای سلامت اداری و سیاسی کشور داشتند، مجلس دهم تا آخرین روز کاری آنها را در دستور کار قرار نداد. هر چند مجلس یازدهم نیز با شعار مبارزه با فساد روی کار آمد، اما این مجلس هم به این لوایح توجهی نشان نداد. توجه به این لوایح، حتی اگر از سوی دولتی با گرایش سیاسی متفاوت ارائه شده باشد، به سنگ محکی برای کسانی تبدیل شده است که مقابله با فساد را شعار اساسی خود عنوان کرده اند.

امروز اما این امید وجود دارد که با آغاز به کار دولت سیزدهم و شروع دوره جدید در قوه قضائیه که مقابله با فساد یکی از شعارهای اساسی روسای هر دو قوه است، در کنار مجلس اصولگرای یازدهم که دغدغه مبارزه با فساد دارد، در یک هم افزایی ملی، تجربیات و اقدامات دولت فعلی را به فال نیک بگیرند تا با تصویب و اجرای قوانین جدید، دادگاه، مرحله آخر در مسیر مقابله با فساد باشد. تزریق بیشتر شفافیت و از میان بردن زمینه‌های امتیازات ویژه در کنار تقویت هر چه بیشتر دولت الکترونیک و نیز افزودن اصل مدیریت تعارض منافع به نظام حقوقی کشور حتما می‌تواند در حکم اقدامات موثر برای پیشگیری از بروز فسادها باشد.

🔗 روزنامه ایران

چهار راهبرد مدیریت تعارض منافع

اندیشکده شفافیت برای ایران - ۱۵ تیر ۱۴۰۰

◀ کلیات تعارض منافع

مدیریت تعارض منافع از جمله سیاست‌های نرم و پیشینی برای جلوگیری از وقوع فساد است. با تنظیم مقررات و خط‌مشی‌هایی برای از بین بردن یا حداقل کاهش مخاطرات موقعیت‌های تعارض منافع، می‌توان تا حد زیادی از بروز فساد و ناکارآمدی حاصل از آن جلوگیری کرد.

اشخاصی که با تعارض منافع مواجه می‌شوند، غالباً نمی‌توانند به درستی وضعیت موجود را مدیریت کنند و به نحوی از تعارض منافع دچار می‌شوند. از این رو، در بسیاری از کشورها، تلاش شده است تا ابتدا حوزه‌های مهم تعارض منافع شناسایی شده و سپس، نسبت به پیشگیری از بروز تعارض منافع و مدیریت تعارض‌های پیش آمده، اقدام شود. راهبردهای اصلی برای مدیریت تعارض منافع به شرح زیر است: ۱- راهبرد محدودیت/ممنوعیت؛ ۲- راهبرد اقرار/آشکارسازی؛ ۳- راهبرد تغییر قواعد و ساختار؛ ۴- راهبرد شفافیت سازمانی.

🔗 خبرگزاری فارس

شرایط ثبت نام از داوطلبان مشمول تعارض منافع در انتخابات نظام مهندسی

رضا یادگاری (مدیر کل راه و شهرسازی استان یزد) - ۱۳ تیر ۱۴۰۰
 ◀ تعارض منافع در حوزه مسکن و شهرسازی

رضا یادگاری، مدیر کل راه و شهرسازی استان در نامه خطاب به رئیس هیات اجرایی انتخابات نهمین دوره هیات مدیره انتخابات نظام مهندسی استان، شرایط ثبت نام از داوطلبان مشمول تعارض منافع در انتخابات را ابلاغ کرد. در این نامه آمده: پیرو ابلاغ نظام نامه انتخابات نهمین دوره هیات مدیره سازمان نظام مهندسی ساختمان استانها و با توجه به درخواست های واصله و حسب موافقت معاونت محترم مسکن و ساختمان، به آگاهی می‌رساند اشخاص مذکور در بخشنامه شماره ۲۸۹۸۷۹۲۰ مورخ ۱۴۰۰/۳/۳ موضوع مصادیق تبصره ۳ بخش «ب» ماده ۵۱ آیین نامه اجرایی قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان - اصلاحی ۱۳۹۴، در صورت تمایل به نامزدی برای عضویت در هیات مدیره می‌بایست با ارایه تعهدنامه رسمی (تنظیمی در دفتر اسناد رسمی) در زمان ثبت نام در انتخابات، به صراحت اقرار و تعهد نمایند:

الف) در صورت انتخاب شده به عنوان عضو هیات مدیره سازمان نظام مهندسی استان تا حداکثر ۷۲ ساعت پس از زمان تایید نهایی نتایج انتخابات، نسبت به ارائه نامه پذیرش قطعی استعفا به نحوی که مطابق آن و طبق ضوابط و مقررات قانونی مربوط، مستعفی شناخته شده باشند، اقدام نمایند و با طی مراحل قانونی استعفا قبل از زمان صدور اعتبار نامه و فاقد هرگونه رابطه استخدامی با دستگاه متبوع خود باشند.

ب) از تاریخ ۱۴/۴/۱۴۰۰ تا پس از روز برگزاری انتخابات، به طرق رسمی و قانونی، در محل خدمت خود (دستگاه مربوط) حضور پیدا نخواهند کرد.

ج) در صورت نقض هر یک از تعهدات مذکور از جمله آنکه به هر دلیل قطع رابطه استخدامی کامل ایشان با دستگاه متبوع، در ظرف زمانی مذکور اجرایی نگردد، سلب شرایط عضویت ایشان در هیات مدیره سازمان استان تحقق یافته و هیچ حقی برای ایشان ایجاد نگردیده و نسبت به اجرای مقررات و ضوابط ابلاغی ملاک عمل از جمله معرفی جایگزین ایشان، هیچ گونه اعتراضی نخواهند داشت و حق هرگونه اعتراضی را تحت هر عنوان و به هر شکل و در هر مرجعی، از خود سلب و ساقط نمایند.

✉ سازمان نظام مهندسی ساختمان استان یزد

ابزارهای نظارتی کشور به درستی مورد استفاده قرار نمی‌گیرد

محمد صالح جوکار (رئیس مجمع نمایندگان استان یزد) - ۱۶ تیر ۱۴۰۰
 ◀ کلیات تعارض منافع

یکی از مشکلاتی که ما در کشور و در مباحث مختلف داریم، بحث تعارض منافع است که سبب می‌شود افراد منافع شخصی خود را به منافع ملی ترجیح دهند. ما ابزارهای نظارتی بسیار قوی در کشور داریم اما این ابزارها متأسفانه تاکنون به درستی مورد استفاده قرار نگرفته اند و در صورتی که روند کار اصلاح شود، می‌توان بسیار خوب عمل کرد. تعارض منافع حتی در ارتباط با نمایندگان هم صدق می‌کند؛ این که نماینده‌ای به وزیری فشار بیاورد که اعتبار بیشتر به حوزه انتخابیه وی اختصاص دهد به معنی اجحاف در حق منطقه دیگری است که بودجه آنها را کمتر می‌کنند.

✉ خبرگزاری ایسنا

ابلاغیه‌های وزارت راه و شهرسازی و انتخابات نظام مهندسی

صدای مهندسی ایران (صما) - ۱۶ تیر ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در حوزه مسکن و شهرسازی

همزمان با نزدیک شدن به زمان برگزاری نهمین دوره انتخابات هیأت‌های مدیره فعالیت سازمان‌های نظام مهندسی ساختمان بحث‌های مربوط به ابلاغیه‌های وزارت راه و شهرسازی در خصوص لزوم شفاف سازی و پیشگیری از تعارض منافع در فضای مجازی بالا گرفته است. این ابلاغیه‌ها عمدتاً بر دو نکته تکیه دارند، نخست این که کسانی که در این دوره قصد نامزدی برای عضویت در هیأت مدیره دارند باید پروانه اشتغال به کار مهندسی خود را در صورت انتخاب به عضویت در هیأت مدیره تحویل اداره راه و شهرسازی بدهند و طی سه سال عضویت خود هیچگونه کار مهندسی با استفاده از آن انجام ندهند و دوم این که کسانی که طی سه سال گذشته در هیأت مدیره و دیگر ارکان سازمان مذکور بوده اند کارنامه فعالیت خود با استفاده از پروانه اشتغال به کار مهندسی را می‌بایست ارائه دهند تا مشخص شود آیا از منصب خود استفاده غیرمعارف کرده‌اند یا خیر. اما آن سوی دیگر، تعداد بسیار زیادی از اعضای ارکان سازمان که در امر کنترل ساختمان مداخله ندارند نسبت به این تصمیم وزارت راه و شهرسازی معترضند و براین باورند تخلفاتی که موجب محرومیت کسی از عضویت در هیأت مدیره یا ارکان دیگر سازمان می‌شود به روشنی در اسناد بالادستی فوق ذکر شده و هیچ مقامی اعم از وزیر یا بالاتر بدون طی تشریفات رسیدگی انتظامی و صدور حکم علیه کسی نمی‌توانند او را پیشاپیش و با تشخیص خود از استفاده از حق قانونی او که کاندیداتوری عضویت در هیأت مدیره است محروم کنند و می‌گویند این شیوه عمل وزارت راه به خودی خود مغایر اصل برائت است. این مناقشات نه به سود دولت است و نه به نفع مهندسان. همه با مبارزه با فساد موافق هستند و حامی اقدامات کاهنده فساد اما در همان زمان همگان از دولت و دستگاه دولتی انتظار دارند که این مبارزه را به روشی قانونی انجام دهد.

✉ صما

تعارض منافع می‌تواند امنیت سلامت مردم را مورد آسیب قرار دهد

احمد علیرضا بیگی (نماینده مردم تبریز و آذر شهر) - ۱۸ تیر ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در حوزه سلامت و درمان

اگر اکنون ما به دنبال یافتن یک وزیر بهداشت و درمان هستیم که علاوه بر شرایط عمومی که برای همه کارگزاران نظام در نظر داریم، مسئله مهم "تعارض منافع" را هم چاره جویی کند. اینکه وزیری خود خریدار دارو، تولیدکننده دارو، واردکننده دارو و فروشنده دارو است و یک شبکه در درون بهداشت و درمان به این موضوع ورود دارند، همان تعارض منافع است؛ من در صحبت‌های خودم در موضوع آقای قاضی زاده هاشمی این امر را مطرح کردم و بعد هم آقای نمکی که بعد ایشان وزیر شدند، روی همه این موضوعات صحنه گذاشت و این امر را تایید کرد که این تعارض منافع می‌تواند امنیت سلامت مردم را مورد آسیب قرار دهد. ما زمانی می‌توانیم به این مهم دست پیدا کنیم که بتوانیم نقش بیمه‌ها و ورود بخش خصوصی به بیمه درمان را اعتبار و جایگاه داده و امکان رقابت فراهم کنیم اما متأسفانه شاهدیم وزارت بهداشت، هم تولید بیمه گری و هم درمان را به عهده دارد که این فقدان تفکیک باعث بسیاری از تعارضات منافع شده است.

✉ خبرگزاری تسنیم

اهرم‌های اجرایی بخشنامه تعارض منافع وزیر آموزش و پرورش

محمدعلی نعیمی (کارشناس رسانه وزارت آموزش و پرورش) - ۱۶ تیر ۱۴۰۰

◀ تعارض منافع در حوزه آموزش عمومی

به‌طورکلی آموزش و پرورش یک سری از فعالیت‌هایش را برون‌سپاری می‌کند. در وزارتخانه ۵ تا ۶ سازمان داریم که بخشی از کارهای خود را برون‌سپاری می‌کنند. یکی از سازمان‌هایی که در آن بحث تعارض منافع برای مردم بسیار ملموس است سازمان مدارس غیردولتی و مشارکت‌های مردمی است. یکی از مصادیق تعارض منافع در آموزش و پرورش اینجاست که مدیرانی دارای مؤسسات غیردولتی حق ندارند در رده‌های مدیریتی در مدارس غیردولتی تصمیم‌گیر باشند. چون احتمال دارد کسی که عضو هیئت‌امنائی یک مجتمع مدارس غیردولتی است تصمیماتی بگیرد که با منافع هیئت‌امنائی خودش تناقض داشته باشد.

در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی هم تعارض منافع دیده می‌شود. تأیید کتاب درسی، تولید وسایل کمک آموزشی، کتاب‌های کمک آموزشی بر عهده این سازمان است. در بحث کتاب‌های آموزشی الآن مجوز می‌دهند مثلاً می‌گویند کسی که تولیدکننده یا انتشاردهنده کتاب‌های کمک آموزشی است خودش نباید در وزارتخانه مدیر باشد یا حداقل در اعضای هیئت‌مدیره یا هیئت‌امنائی آن نباید باشد چرا؟ چون بعداً در بحث مجوز دادن به راحتی می‌تواند مجوز دهد که پشت کتاب‌های درسی اسامی آن‌ها به عنوان منابع رسمی مدارس آورده شود بنابراین مدارس می‌توانند از این کتاب‌های کمک آموزشی استفاده کنند ولی اگر اسم آن‌ها در پشت جلد کتاب‌ها نباشد ورودش به مدرسه ممنوع است. سازمان آموزش و پرورش کودکان استثنائی هم نمونه دیگر است در آنجا هم بعضی از کارها به مشاورین استثنائی واگذار شده و تأیید این مشاوران بر عهده سازمان است. سازمان نهضت سوادآموزی، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، سازمان نوسازی توسعه و تجهیز مدارس و سازمان ملی پرورش استعدادها درخشان، این‌ها همگی سازمان‌های رسمی هستند که عموماً تعارض منافع در این سازمان‌ها زیاد است.

✉ مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه

برگزارکنندگان جوایز گرمی قوانین تعارض منافع را سخت‌تر می‌کنند

اخبار ARY - ۱۸ تیر ۱۴۰۰

◀ نمونه‌های جهانی تعارض منافع

سازمان دهندگان جوایز سالانه گرمی پس از ادعای تقلب در نامزدی برای بالاترین افتخارات در صنعت موسیقی، قوانین سختگیرانه تری در مورد تعارض منافع اعلام کردند. طبق قوانین جدید، که توسط آکادمی ضبط منتشر شد، اعضای کمیته‌هایی که هنرمندان را برای گرمی معرفی می‌کنند، باید از قبل اعلام کنند که آیا ارتباط مالی، خانوادگی یا ارتباط دیگری با هنرمندانی که مورد بررسی قرار می‌گیرند، دارند یا خیر. عدم افشای داوطلبانه این روابط منجر به ممنوعیت شرکت در روند در آینده خواهد شد.

ادعاهایی مبنی بر آلوده شدن روند نامزدی‌های گرمی در شکایتی که در ماه ژانویه توسط مدیر اجرایی سابق آکادمی ضبط، دپورا دوگان انجام شد، مطرح شد.

ARYNEWS.tv ✉

حق محرومیت از پروانه اشتغال باید به مهندسان پرداخت شود

احمد خرم (رئیس شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور) - ۱۸ تیر ۱۴۰۰
◀ تعارض منافع در حوزه مسکن و شهرسازی

رئیس شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور در سفر به ارومیه با استاندار آذربایجان غربی، رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان استان، اعضای هیات مدیره این سازمان و برخی مقامات استانی و شهری دیدار و گفت و گو کرد. احمد خرم با اعضای هیات مدیره سازمان نظام مهندسی ساختمان آذربایجان غربی دیدار و تاکید کرد: همه شهروند درجه یک هستیم و باید به وظایف خود به نحو احسن عمل کنیم، وظیفه ما در خدمت به مردم خلاصه شده و باید منافع ملی را به منافع شخصی ترجیح دهیم. برای حل مشکلات دنبال دعوا و درگیری با وزارتخانه‌ها و مدیران نیستیم بلکه با گفت و گو سعی در انجام و پیگیری مطالباتمان داریم و در خصوص تعارض منافع؛ نباید افراد را از کار تخصصی خود کنار گذاشت به وزیر گفتیم حق محرومیت از پروانه اشتغال باید پرداخت شود. راه مبارزه با فساد این نیست که ممنوعیت ایجاد کنیم بلکه با راه اندازی سامانه یکپارچه و شفافیت کامل و همچنین نظارت اتفافی و تصادفی و برخورد و مجازات متناسب با تخلف فساد را کاهش دهیم.

✉ خبرآنلاین

محتوای چند رسانه‌ای تعارض منافع

در هفته گذشته، دو برنامه تصویری مرتبط با تعارض منافع در فضای مجازی منتشر شد:

- [دولت سیزدهم چگونه می‌تواند از شفافیت و مدیریت تعارض منافع برای مبارزه ساختاری با فساد استفاده کند؟](#) / اندیشکده شفافیت برای ایران / یحیی مرتب / ۱۳ تیر ۱۴۰۰
کارشناس تعارض منافع و مبارزه با فساد اندیشکده شفافیت برای ایران در مصاحبه‌هایی که در گفتگو با رادیو اقتصاد، به تشریح موضوع تعارض منافع و نقش آن در مبارزه ساختاری با فساد پرداخته است.
- [نظام پزشکی قانون تعارض منافع را اجرا نمی‌کند](#) / احمدحسین فلاحی / خبر فوری / ۱۵ تیر ۱۴۰۰
احمدحسین فلاحی در گفتگو با خبر فوری اظهار داشت: نظام پزشکی قانون تعارض منافع را اجرا نمی‌کند؛ پزشک بودن مسئولان نظام سلامت مشکلی ندارد اما نباید مطب یا بیمارستان خصوصی داشته باشند.

تحلیل فضای مجازی: تعارض منافع، لزوماً تضاد بین‌گروهی نیست لزوم آگاه‌سازی به یکی نبودن این دو مفهوم

محمد عادل

در هفته گذشته و طی روزهای پنج‌شنبه دهم تا چهارشنبه شانزدهم تیرماه، ۹۷ توییت در توییتر، ۳۵ مطلب در تلگرام و ۲ پست در اینستاگرام منتشر شده است که به مسئله تعارض منافع پرداخته‌اند. همچون بسیاری از هفته‌های گذشته، در میان برخی افراد همچنان فهم اشتباهی از تعارض منافع و مصداق‌های آن وجود دارد که باعث شده است تعارض و تضاد بین‌گروهی که از لحاظ مفهومی جدا از یکدیگرند، یکی در نظر گرفته شوند. تقلیل چنین مسئله‌ای به یک اشتباه لفظی ساده، در واقع نوعی چشم بستن به روی این واقعیت است که ادبیات تعارض منافع و آگاهی نسبت به آن در سطح عمومی جامعه، با توجه به حاد بودن آن در کشور، آن‌چنان که باید و شاید گسترش نیافته است.

یکی‌انگاری تعارض منافع و تضاد بین‌گروهی

در رصد و [تحلیل‌های هفتگی فضای مجازی](#) در مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه همواره سعی بر آن بوده است تا مطالب و واکنش‌های کاربران نسبت به مسئله [تعارض منافع](#) مورد بررسی قرار گیرند. از این‌رو همواره تلاش شده است از داده‌های جمع‌آوری شده، عمدتاً مطالبی مورد توجه قرار گیرند که به‌درستی گره‌گاه‌های تعارض منافع را شناسایی کرده‌اند؛ اما همواره در بین داده‌های به‌دست‌آمده، مطالبی بوده است که هم از سوی کاربران و هم حتی از سوی برخی مسئولین و کارشناسان به سبب اشتراک لفظ، تعارض منافع قلمداد شده‌اند.

یکی از رایج‌ترین این اشتراکات لفظی، یکی گرفتن تعارض منافع و تضاد بین‌گروهی است. در حالی که تعارض منافع ارجاع به موقعیت‌هایی دارد که ممکن است در آن فرد یا سازمان بین منافع فردی یا گروهی خود و منافع کلان‌تری که ذی‌نفعان دیگری را نیز در برمی‌گیرد، مجبور به انتخاب شود، تضاد بین‌گروهی به تضاد گروه‌ها یا افراد مختلف بر سر منافع واحد ارجاع دارد که ممکن است در مقابل یکدیگر قرار داشته باشند. از نمونه تعارض منافع می‌توان به [نظارت بر خود](#) اشاره کرد که ممکن است فردی یا نهادی در عین اینکه مجری مسئولیتی است، خود نقش ناظر بر کیفیت عملکرد خود را هم داشته باشد که در این موقعیت تعارض آمیز ممکن است مسئولیت نظارتی خود را به‌درستی انجام ندهد. از نمونه تضاد بین‌گروهی نیز می‌توان به تضاد میان کارگر و کارفرما اشاره کرد که در آن برای کارفرما مواردی مانند دستمزد کمتر و ساعات طولانی‌تر کار مطلوب است، اما برای کارگر عکس این قضیه صادق است.

این اشتراک لفظی در میان کاربران در فضای مجازی امری رایج است که اختلافات میان کشورها و یا حتی گروه‌های مختلف در داخل یک کشور را تعارض منافع می‌دانند به‌طوری‌که هر هفته تعداد زیادی از این موارد در داده‌های

به دست آمده وجود دارد. به عنوان نمونه یکی از کاربران به نام Seyyed Ali Nejat اختلافات و تضاد بین عربستان و امارات را تعارض منافع خوانده و می گوید:

«سطح تنش و اختلافات میان عربستان و امارات که طی سال های اخیر به سبب تعارض منافع در پرونده یمن بالا گرفته بود در روزهای گذشته به دلیل انتقاد یکدیگر از روش های مقابله با پاندمی کرونا و تعلیق متقابل پروازها و همچنین اصرار ابوظبی بر افزایش سهمیه تولید نفت خود در اوپک تشدید شده است».

در میان کارشناسان و مسئولان نیز برخی اوقات چنین کاربری از مفهوم تعارض منافع مشاهده می شود که می توان به عنوان نمونه ای از آن به اظهارنظرهای پیرامون آتش سوزی های اخیر در میانکاله اشاره کرد. به گزارش [کانال تلگرامی روزنامه مستقل](#)، در هفته گذشته آتش سوزی های گسترده ای در جنگل های میانکاله رخ داده است که برخی، این تضاد بین گروه های ذینفع را تعارض منافع قلمداد کرده و آن را علت اصلی آتش سوزی ها قلمداد کرده اند. فرزاد علیزاده، فعال محیط زیست در این باره به [خبرگزاری رکنا](#) گفته است: «علت اصلی ایجاد حریق های عمدی در شبه جزیره میانکاله توسط برخی متخلفان، وجود تعارض منافع بین آن ها، نیروهای محیط بانی و مسئولان محیط زیست منطقه است؛ به طور مثال، برخی افراد متخلف در میانکاله ماری جوانا کشت می کنند و وقتی نیروهای محیط بانی زراعت آن ها را خراب می کنند، آن ها برای انتقام از محیط بان ها، عرصه های طبیعی را به آتش می کشند». مشخص است که در این موضوع میان نیروهای محیط بانی و کشت کنندگان ماری جوانا منافع متضادی وجود دارد اما نمی توان این مسئله را تعارض منافع به مفهوم متداول و محدودی که در ابتدای این نوشته ذکر شد، دانست چراکه اساساً با معنا و مفهوم نظری آن متفاوت است.

نکته قابل توجه این است که میان تضادهای بین گروهی و تعارض منافع ارتباط وثیقی وجود دارد؛ هر چند این دو یکی نیستند. در واقع در هر موقعیت تعارض منافع، فرد یا سازمان با قرار گرفتن بر سر دوراهی، در صورتی که منفعت شخصی - سازمانی را به وظیفه ای حرفه ای اولویت داده و آن را برگزیند، حقوق و منافع گروه دیگری از جامعه را تضییع کرده است که این امر بستر بروز تضاد بین گروهی نیز می شود: به عنوان یک نمونه رایج از این موضوع می توان به تضاد منفعت پرستاران و پزشکان طی دهه های اشاره کرد. فعالان جامعه ی پرستاری در سال های اخیر مکرراً از اینکه [قانون تعرفه گذاری خدمات پرستاری در کشور اجرا نمی شود، انتقاد کرده اند](#). از نظر این فعالان، چون پزشکانی که در وزارت بهداشت در موقعیت سیاست گذاری قرار گرفته اند یا با سیاستگذاران بهداشت و درمان شبکه روابط و منافع مشترکی دارند، با قاعده گذاری هایی که می کنند، منافع پزشکان را تضمین کرده و حقوق پرستاران را تضییع می کنند. به گفته عضو شورای عالی نظام پرستاری، «در زمان حاضر مثلاً در اورژانس بیمارستان، پزشک متخصص طب اورژانس بیمار را ویزیت می کند و دستورات لازم را می نویسد و پرستاران این دستورات را اجرا می کنند اما بخش عمده پول این خدمات به پزشکان پرداخت می شود. در واقع حق الزحمه پرستاران به جیب پزشکان می رود؛ قانون تعرفه گذاری خدمات پرستاری چندین سال است که تصویب شده اما وزارت بهداشت نسبت به اجرای آن اقدام نمی کند».

اینجا تعارض منافع پزشکان در موقعیت قاعده گذاری برای خود، سبب می شود علاوه بر آنکه خود پزشکان سیاستگذار درگیر تعارض منافع شوند، بستر نوعی تعارض بین گروهی را فراهم کنند؛ چرا که این قاعده گذاری منافع پرستاران را از

بین می‌برد. در بسیاری از موقعیت‌های تعارض منافع دیگر می‌توان نشان داد که هر موقعیت بالفعل تعارض منافع یک فرد یا گروه اجتماعی، سبب تضييع منافع گروه اجتماعی دیگر می‌شود. چنانکه تعارض منافع پزشک در اعمال تجویزهای نابجا و غیرضروری، منجر به از بین رفتن منافع بیماران شده و نوعی تضاد بین گروهی (میان پزشکان و بیماران به عنوان مصرف‌کنندگان خدمات پزشکی) ایجاد می‌کند.

به رغم ارتباط وثیق بین این دو، باید دقت داشت که تمامی تضادهای بین گروهی لزوماً از موقعیت‌های تعارض منافع ناشی نمی‌شوند و هر موقعیت تعارض منافی نیز لزوماً به تضاد بین گروهی نمی‌انجامد. در نتیجه کاربست مفهوم واحد تعارض منافع یا تضاد منافع برای این دو وضعیت، باعث بروز ابهام در فهم مسئله تعارض منافع می‌شود.

تعارض منافع؛ یکی از دلایل بی‌اعتمادی به سیاست‌گذاران

حوزه آموزش چه در سطح آموزش عمومی و چه آموزش عالی یکی از مواردی است که همیشه کاربران نسبت به آن حساسیت داشته و موارد متعددی از بروز تعارض منافع در آن را گوشزد کرده‌اند. اهمیت توجه به این حوزه در این است که اساساً مدرسه یکی از مکان‌های اصلی جامعه‌پذیر کردن افراد است اما تعارض منافع در آن می‌تواند نظام آموزشی را به سمتی سوق دهد که نه آموزش و پرورش افراد، بلکه کسب منافع مالی در آن از اولویت برخوردار شود. وضعیت موقعیت‌های تعارض آمیز در این حوزه به نحوی گسترده است که موارد زیادی را از جمله کنکور، تأسیس مدارس غیردولتی و... در برمی‌گیرد. به‌عنوان نمونه‌ای از تأثیر تعارض منافع در این حوزه، [کانال تلگرامی راهبرد](#) در مورد وضعیت کنکور اشاره می‌کند که تا وقتی مسئله تعارض منافع در وزارت آموزش و پرورش حل و فصل نشود اساساً هر برنامه‌ای برای حذف کنکور با شکست مواجه خواهد شد. «اگر مسئله تعارض منافع در آموزش و پرورش حل نشود، تنها کتاب‌ها و مؤسسات کنکور جای خود را به معلم‌ها و کتاب‌های تقویتی و کمک‌آموزشی خواهند داد. یکی از نمونه‌های این تجارت آموزشی منتفع از تعارض منافع، چاپخانه‌های یکسان دفتر تألیف کتب درسی و ناشران معروف کمک‌درسی است. ناشران آموزشی به‌صورت مستقیم با دفتر تألیف کتب درسی در ارتباط نیستند؛ اما کارمندان چاپخانه نسخه‌های نهایی و اصلاح‌شده کتاب‌ها را در اختیار ناشران کمک‌آموزشی می‌گذارند».

طبیعی است که چنین مواردی از دید مردم پنهان نمانده و در هر سیاستی که در این حوزه دنبال شود، به جستجوی اثری از منافع مالی مسئولان امر می‌گردند. شهاب، یکی از کاربران توییتر، اظهارنظرهای مسئولین در مورد باز شدن مدارس در مهرماه آینده را نه به دلیل تلاش برای عادی‌سازی شرایط که ناشی از پیگیری منافع مالی می‌داند و می‌نویسد:

«اگر می‌خواهید بدانید چرا هرروز دو مصاحبه درباره حضوری شدن کلاس‌های مدارس در مهرماه از طرف وزارت می‌شود باید عرض کنم دلیلش فقط و فقط این است که الآن پیک ثبت‌نام مدارس غیرانتفاعی است».

به همین دلیل است که به گفته [کانال مرجع پیک پیام‌رسان بازنشستگان](#)، جمعی از فرهنگیان شاغل و بازنشسته یکی از اولین خواسته‌های خود از دولت بعدی را رسیدگی به این موضوع عنوان کرده و از رئیسی می‌خواهند تا «حل مسائل و مشکلات مدارس دولتی به‌منظور نهادینه شدن عدالت آموزشی در بین مدارس کشور و به حداقل رساندن تعارض

«منافع» را در اولویت خود قرار دهد. همه این موارد در حالی است که وزارت آموزش و پرورش نهادی است که مسئولیت تربیت دانش‌آموزان را بر عهده دارد و طبیعتاً والدین باید نسبت به آن حد قابل قبولی از اعتماد را داشته باشند؛ اعتماد به اینکه در مدارس دانش‌آموز در اولویت قرار دارد و هر سیاست و اقدامی برای بهبود وضعیت وی انجام می‌شود؛ اما گویا اوضاع در ایران برعکس بوده و با هر اقدامی، مردم به جای آنکه به دنبال آن باشند که بفهمند این سیاست چه اثری بر وضعیت آموزشی فرزندشان دارد، در پی کشف منافع مالی پنهان سیاست‌گذاران هستند.

خبرنامه هفتگی مدیریت تعارض منافع

مجموعه مطالعه و پایش تعارض منافع در ایران - ۵۲

شماره پنجاه و دوم - ۱۲ تا ۱۸ تیر ۱۴۰۰

دبیر خبرنامه: سمانه سهرابی

مجری: مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی

شماره واتساپ خبرنامه: ۰۹۰۲۰۴۳۲۹۹۵

